

Юлія Іванівна ЛОЗИНСЬКА,

аспірант Львівського державного університету внутрішніх справ,
www.juliana2003@i.ua

УДК 343.143

ЗАСОБИ З'ЯСУВАННЯ ДОСТОВІРНОСТІ ПОКАЗАНЬ СВІДКА У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ

На підставі аналізу наукового доробку теорії кримінального процесу та криміналістики з питань достовірності доказів, чинного кримінального процесуального законодавства та практики його застосування дано визначення з'ясування достовірності показань свідка у кримінальному провадженні та виділено різновиди засобів з'ясування достовірності показань свідка. Під з'ясуванням достовірності показань свідка запропоновано розуміти встановлення відповідності показань свідка реальним обставинам кримінального правопорушення шляхом застосування під час доказування сторонами кримінального провадження, судом процесуальних дій пошуково-пізнавального характеру, спрямованих на їх перевірку, та оцінку показань свідка в сукупності з іншими доказами відповідно до вимог, передбачених кримінальним процесуальним законодавством. Першу групу засобів з'ясування достовірності показань свідка складають слідчі (розшукові), негласні слідчі (розшукові) та інші процесуальні дії, здійснення яких збираються нові докази для перевірки даних одержаних під час допиту свідка, а другу — логічні операції оцінки доказів, одержаних з показань свідка, на предмет їх достовірності. Запропоновано розрізняти між собою забезпечення достовірності показань свідка та її з'ясування. Перше полягає у створенні через законодавстві умов для вільного прийняття рішення про давання свідком правдивих показань та їх об'єктивної

перевірки та оцінки. А друге — у встановленні відповідності показань свідка реальним обставинам кримінального правопорушення шляхом застосування під час доказування сторонами кримінального провадження, судом процесуальних дій пошуково-пізнавального характеру, спрямованих на їх перевірку, та оцінки показань свідка в сукупності з іншими доказами відповідно до вимог, передбачених кримінальним процесуальним законодавством. Для уникнення виявленої автором термінологічної плутанини та помилок у відповідних класифікаціях до слідчих (розшукових) та негласних слідчих (розшукових) дій запропоновано застосовувати термін «засоби з'ясування достовірності доказів», зокрема й тих, що містяться в показаннях свідків, а до тактичних прийомів проведення процесуальних дій (допиту, одночасного допиту двох чи більше раніше допитаних осіб, слідчого експерименту, впізнання тощо), які спрямовані на перевірку на предмет достовірності зібраних під час них доказів, — способи з'ясування достовірності доказів.

Ключові слова: доказування, достовірність доказів, показання свідка, достовірність показань свідка, з'ясування достовірності показань свідка.

Достовірність доказу є його властивістю, яка одержує свій зовнішній вираз у формі судження, сформульованого в результаті оцінки суб'єктом доказування доказу на предмет наявності або відсутності внутрішніх або зовнішніх протиріч з іншими доказами у кримінальному провадженні, в якому констатована відповідність поза розумним сумнівом конкретних відомостей реальним фактам, які є предметом кримінального провадження. Визначення доказу як достовірного не зводиться суто до його оцінки на предмет відповідності чи невідповідності конкретних відомостей реальним фактам. Така оцінка як компонент кримінального процесуального доказування може відбутися тільки на підставі наявності альтернативних джерел доказів, тобто таких, що містять відомості про ті ж самі обставини, які мають значення для кримінального провадження, що містяться в досліджуваному на предмет достовірності доказі.

Питанням одержання достовірних знань під час доказування у кримінальному провадженні присвячували свої дослідження О. С. Александров, В. С. Бурданова, В. В. Вапнярчук, Г. Г. Гаврілін, В. Г. Гончаренко, І. В. Гловюк, В. П. Гмирко, К. П. Гришина, Ю. М. Грошевий, Д. В. Давидова, А. А. Давлетов, В. Я. Дорохов, А. В. Заклюка, О. В. Капліна, І. І. Котюк, Л. А. Кірмач, А. А. Кухта, О. М. Ларін, О. В. Литвин, І. М. Лузгін, М. М. Михеєнко, Г. О. Печніков, М. А. Погорецький, Ю. М. Середа, Б. Г. Розовський, С. М. Сівочек, М. О. Сільнов, С. М. Стахівський, О. С. Степанов, В. В. Тютюнник, Л. Д. Удалова, І. А. Чупрікова, М. Є. Шумило та багато інших науковців. Вони сфор-

мували науковий доробок, значення якого для теорії та практики кримінального процесуального доказування важко переоцінити.

Однак на сьогодні не має єдиних підходів до розуміння змісту, сутності та різновидів засобів з'ясування достовірності доказів. У таких умовах формування у ст. 96 КПК України нормативних приписів щодо з'ясування достовірності показань свідка зумовлює як одне з першочергових питань у проблематиці наукового забезпечення практики доказування у кримінальному провадженні визначення засобів з'ясування їх достовірності.

Метою статті є на основі аналізу досліджень питань достовірності доказів, чинного кримінального процесуального законодавства та практики його застосування дати визначення та виділити різновиди засобів з'ясування достовірності показань свідка у кримінальному провадженні.

Аналіз спеціальної літератури свідчить, що в теорії кримінального процесу сформовані загальні положення концепції забезпечення достовірності доказів. Значний внесок у їх визначення та описання належить К. П. Гришиній. У своїй дисертації «Достовірність доказів та способи її забезпечення у кримінальному процесі» вона хоча й не надела визначення поняття забезпечення достовірності доказів, але дала описання способів забезпечення достовірності доказів як тих, що кореняться у внутрішній природі процесу доказування та закріплених у законі гарантій та засобів одержання достовірних доказів з урахуванням гносеологічної природи доказування в цілому та окремих доказів зокрема. Щодо показань свідка в якості таких способів нею виділені гарантії прав та охоронювані законом інтереси особи; кримінально-процесуальна форма допиту свідка, тактичні прийоми допиту свідка; способи перевірки та оцінки показань свідка [1, с. 130, 145]. Виходячи з наведеного стає зрозумілим, що К. П. Гришина вважає, що забезпечення достовірності доказів охоплює як створення умов для одержання доказів, так і дії слідчого, прокурора, суду, спрямовані на встановлення їх достовірності. М. О. Сільнов, досліджуючи допит як засіб процесуального доказування під час досудового розслідування розвинув науковий доробок К. П. Гришиної та рухаючись у цьому напрямі, зазначив, що слідчий повинен забезпечувати достовірність показань при допитах, і це означає, що він повинен вжити заходів до вивчення особистості допитуваного з точки зору здатності останнього до дачі правдивих і повних показань, проаналізувати зміст отриманих відомостей з точки зору їх внутрішньої логічної структури (послідовність, наявність протиріч, неточностей, прогалів та ін.), зіставити отриману інформацію з відомостями, отриманими з інших процесуальних джерел. Вивчення достовірності показань означає також оцінку слідчим умов сприйняття, фіксації інформації в пам'яті допитуваного. Так, вирішення питання про достовірність показань свідка залежить від таких факторів, як здатність такої особи до сприйняття, запам'ятовування і відтворення інформації, яка складає зміст його по-

казань, а також умов сприйняття події, його швидкоплинність, захищеність свідка в результаті справи та ін. [2, с. 98–99].

Але зазначимо щодо наведеної позиції К. П. Гришиної та М. О. Сільнова, що у КПК України термін «забезпечення достовірності доказів» не використовується. У ст. 96 КПК України законодавець використав інший термін — з'ясування достовірності показань свідка. Етимологія термінів забезпечення та з'ясування показує: *забезпечувати* — створювати надійні умови для здійснення чого-небудь, гарантувати щось; *з'ясувати* — досліджуючи, робити ясним, зрозумілим що-небудь, визначати, встановлювати що-небудь на підставі певних відомостей, ознак, довідуватися, дізнаватися про щось [3, с. 383, 485].

Тобто словосполучення «забезпечення достовірності доказів», по суті, може охоплювати тільки такі правові гарантії, як правовий статус, імунітети свідка, гарантії надання правової допомоги свідку адвокатом, відповідальність свідка, гарантії безпеки свідка, заборона протиправного впливу на свідка, процесуальна форма допиту свідка, які спрямовані на створення умов, які спонукають свідка до давання правдивих показань про обставини, які мають значення для кримінального провадження, або забезпечують умови для їх об'єктивної перевірки та оцінки на предмет відповідності подіям, які реально сталися. Але створення таких умов є недостатнім для одержання достовірних доказів. Без активної пошуково-пізнавальної діяльності, спрямованої на одержання та встановлення відповідності відомостей, які містяться в певному джерелі доказів, реальним подіям, що сталися, не можливо визначити їх достовірність чи недостовірність. Саме такі активні дії одержали своє описання у нормативних приписах ч.ч. 1 та 2 ст. 96 КПК України. Тому, на нашу думку, використання К. П. Гришиною, М. О. Сільновим та іншими науковцями терміну забезпечення достовірності доказів у цілому або показань свідка, висновку експерта для визначення не тільки умов, але й засобів, способів пошуково-пізнавальної діяльності слідчого, спрямованої на дослідження цих доказів на предмет їх достовірності чи недостовірності є некоректним.

Забезпечення достовірності показань свідка полягає у створенні через нормативні приписи у кримінальному процесуальному законодавстві умов для вільного прийняття рішення про давання свідком правдивих показань та їх об'єктивної перевірки та оцінки. З'ясування достовірності показань свідків полягає в застосуванні під час доказування сторонами кримінального провадження, судом передбачених кримінальним процесуальним законодавством засобів пошуково-пізнавальної діяльності, спрямованих на одержання показань від свідка та їх перевірку й оцінку на предмет правдивості, тобто їх відповідності реальним подіям, що сталися.

Допит є основним засобом одержання показань під час досудового розслідування. У спеціальній літературі неодноразово і справедливо наголошується, що допит свідків є найбільш розповсюдженою слідчою (розшуковою) дією [4, с. 3; 5, с. 108]. Вкрай важливе значення допиту для кримінального провадження відзначалося ще О. А. Квачевським,

який писав: «є низка злочинних діянь, дійсність яких може бути доведена тільки шляхом допиту свідків, так як вони за своєю природою не залишають зовнішніх слідів і не можуть бути засвідчені ні оглядом, ні освідуванням, або хоча й залишили сліди, то вони поглинуті часом, стерті рукою злочинця, знищені сприянням йому інших осіб у приховуванні злочину» [6, с. 1]. «Проведення допиту, — зазначає Л. Д. Удалова, — пов'язане з передачею-отриманням інформації про ідеальні відображення, тобто про уявні образи, носієм яких є конкретна людина, з якою контактує слідчий» [7, с. 192]. Така передача-отримання інформації відбувається в процесі спілкування між слідчим та допитуваною особою. Це спілкування В. Г. Лукашевич, узагальнюючи наявний науковий доробок у сфері криміналістики та юридичної психології, представляє у формі процедури (процесу), який складається з низки послідовних стадій (етапів): 1) орієнтування в ситуації майбутнього спілкування, спонування до дії; 2) прогнозування та планування майбутнього спілкування, уточнення слідчим ситуації; 3) встановлення психологічного контакту — як основної умови, бази для розгортання спілкування; 4) безпосереднє спілкування; 5) завершення спілкування; 6) мислений розбір (аналіз) ходу та результатів спілкування [8, с. 18–19]. Пізнавальне значення допиту полягає в тому, що під час спілкування слідчий отримує не тільки дані про подію кримінального правопорушення та пов'язані з нею обставини, але й використовує результати допиту для встановлення фактів, які раніше йому були не відомі, перевіряє та оцінює їх, висуває нові версії [4, с. 5]. У теорії криміналістики визначають, що в основі допиту лежить метод розпитування, тобто постановка перед допитуваною особою завдання із повідомлення інформації, яка має значення для кримінального провадження, що дозволяє отримати вербальну інформацію, яка до моменту її передачі існує в пам'яті людини у формі наочних образів і під впливом розпитування трансформується допитуваним у словесне повідомлення (опис). Поряд з розпитуванням вказується на те, що під час допиту здійснюється й спостереження за поведінкою допитуваної особи, яке є одним з необхідних важливих умов правильної оцінки результатів допиту [7, с. 192, 209–210]. Додамо, що до основних методів допиту також належать письмовий опис, яким забезпечується фіксування у протоколі допиту одержаних показань (безпосередній — втілюється у власноручному записі своїх показань допитуваним, та опосередкований — слідчим зі слів допитуваного), та методи психологічного впливу (викриття, переконання, навіяння, емоційний вплив, приклад тощо), які використовуються слідчим для керування діалогом, який відбувається між ним та допитуваною особою, для забезпечення з'ясування обставин, які виступають предметом допиту.

Теорія криміналістики забезпечила слідчу практику численними науковими рекомендаціями щодо дій слідчого, спрямованих на одержання показань, зокрема стосовно встановлення психологічного контакту з різними категоріями свідків, підозрюваних (обвинувачених), потерпілих, щодо здійснення психологічного впливу на допитуваного

з метою відновлення в пам'яті забутого, викриття неправди або омани допитуваного під час давання ним показань тощо. Прискіплива увага розробці таких рекомендації, як зазначає О. Н. Васильєв, викликана необхідністю багатостороннього дослідження об'єкта дослідження під час допиту, яка диктується діалектичною логікою, зобов'язує слідчого не обмежуватися з'ясуванням лише деяких обставин події, яка розслідується, не вихоплювати лише ті обставини, які узгоджуються з версією слідчого, та не будувати на них свої висновки, а об'єктивно та повно встановлювати всі існуючі та такі, що мають значення для справи обставини, й приходити до остаточних висновків на основі сукупності зібраних доказів. У всіх незрозумілих випадках він вказує, що необхідно здійснити перевірку показань звичайним шляхом нарівні з іншими доказами, тобто шляхом:

1) оцінки загальної правдоподібності показань, яка ґрунтується на очевидних судженнях;

2) встановлення фактичної можливості безпосереднього сприйняття події особою, яка дає показання, що є необхідним як обов'язкова передумова для оцінки показань по сутності, але треба мати на увазі, що відсутність фактичної можливості сприйняття нерідко виявляється в самих показаннях, недостовірності їх деталей;

3) перевірки внутрішньої відповідності окремих частин показань;

4) перевірки відповідності відомостей, які містяться в показаннях, іншим доказам. Така відповідність може свідчити про достовірність даних показань, якщо відомості, з якими зіставляються показання, не викликають сумнівів. За цієї умови невідповідність показань повинна викликати переконання в їх недостовірності. Однак невідповідність показань може і не виключати їх достовірності, якщо інші відомості є недостовірними. Нові дані, одержані під час подальшого розслідування, можуть вирішити питання про достовірність тих чи інших відомостей;

5) особисте спостереження за особою, яка дає показання, для виявлення фізіологічних ознак давання неправдивих показань [9, с. 4–5, 114–126].

У цілому тіє. чи іншою мірою в рамках такої концептуальної схеми дій слідчого, спрямованих на одержання показань, викладалися наукові рекомендації з тактики допиту В. П. Бахіним, Р. С. Белкіним, В. К. Весельським, О. Н. Васильєвим, В. І. Галаганом, В. Г. Гончаренком, Г. Г. Доспуловим, А. В. Дуловим, А. В. Іщенком, О. Н. Колесніченком, В. П. Колмаковим, В. С. Кузьмічовим, О. О. Леві, В. К. Лисиченком, В. Г. Лукашевичем, М. О. Селівановим, А. Б. Соловйовим, В. Ю. Шепітьком, Р. М. Шехавцовим та багатьма іншими науковцями. Відмітимо, що з прийняттям КПК України 2012 року наявні криміналістичні рекомендації щодо з'ясування достовірності показань свідків потребують зв'язки в контексті нормативних приписів ст.ст. 95–97 КПК України, аналогів яким не було ані в радянському кримінальному процесуальному законодавстві, ані у КПК України 1960 року, які у свій час виступали нормативно-правовою основою їх розробки.

Законодавець, сформулювавши назву ст. 96 КПК України «З'ясування достовірності показань свідків», таким чином підкреслив, що в ній сконцентровані положення щодо особливостей встановлення достовірності їх показань. Д. В. Давидова, аналізуючи цю статтю, визначила, що згідно з нею сторони кримінального провадження можуть перевірити показання свідка такими способами: 1) ставити запитання щодо його можливості сприймати факти, про які він дає показання, а також щодо інших обставин, які можуть мати значення для оцінки достовірності показань свідка; 2) можуть надати показання, документи, які підтверджують його репутацію, зокрема щодо його засудження за завідомо неправдиві показання, обман, шахрайство або інші діяння, що підтверджують нечесність свідка; 3) допитати свідка щодо попередніх показань, які не узгоджуються із його показаннями. Далі Д. В. Давидова звертає увагу на те, що перевірозна діяльність слідчого для з'ясування достовірності показань свідка може відбуватися й у такі способи, як проведення додаткового допиту, одночасного допиту двох чи більше осіб, слідчого експерименту тощо [10, с. 76, 77]. З наведеного стає незрозумілим, як зіставляються між собою визначені Д. В. Давидовою способи з'ясування достовірності показань свідка, якими, з одного боку, є визначені нею постановка запитань щодо його можливості сприймати факти, про які він дає показання, а також щодо інших обставин, які можуть мати значення для оцінки достовірності показань свідка, та допит свідка щодо попередніх показань, які не узгоджуються із його показаннями, а з іншого — повторний чи додатковий допит свідка. Під час повторного або додаткового допиту можуть ставитися питання щодо можливості свідка сприймати факти, про які він дає показання, щодо попередніх показань, які не узгоджуються із його показаннями тощо. Очевидно, що таке змішування дій, спрямованих на з'ясування достовірності показань свідка, є недопустимим. Не може бути одночасно у класифікації спосіб з'ясування достовірності показань свідка, який охоплює інший спосіб, який наводиться в цій же класифікації, тобто допит свідка та спосіб його проведення знаходяться в одній класифікації. Це є грубим порушенням такого логічного правила класифікації як співмірність поділу. На нашу думку, по-перше, не треба сприймати нормативні приписи ч.ч. 1, 2 та 4 ст. 96 КПК України як такі, що вичерпують всі дії, які можуть бути здійснені як під час досудового розслідування, так і під час судового розгляду щодо з'ясування достовірності показань свідка. Робити так — суттєво обмежувати реально існуючі можливості щодо встановлення того, чи є показання особи правдивими чи навпаки. По-друге, співставлення через призму логічних правил класифікації між собою нормативних приписів ст. 96 КПК України показує, що законодавець навряд чи ставив за мету навести в них різновиди способів з'ясування достовірності показань свідка. Зокрема ч. 4 ст. 96 КПК України можна розглядати як таку, що містить уточнення щодо норми ч. 1 цієї ж статті, тому що до інших обставин, які можуть мати значення для оцінки достовірності показань свідка (ч. 1 ст. 96

КПК України), можна віднести протиріччя з попередніми показаннями, які виявилися під час повторного або додаткового допиту свідка (ч. 4 ст. 96 КПК України). Ми вважаємо, що ст. 96 КПК України включена у цей Закон через найбільшу розповсюдженість показань свідка (хоча природно виглядало би надання законодавцем відповідної уваги з'ясуванню достовірності доказів й з інших джерел і такий дисбаланс очевидно потребує ліквідації) шляхом втілення у нормативних приписах наукових рекомендацій, вироблених у теорії криміналістики, щодо перевірки показань свідків, а також запровадженням нових способів з'ясування достовірності показань свідка, які наведені у ч. 2 ст. 96 КПК України, пов'язані із його дискредитацією, яка може бути здійснена під час проведення перехресного допиту в суді, та вона покликана оптимізувати роботу як сторін кримінального провадження так і суду з доказами, які містяться в показаннях свідка. По-третє, вважаємо, що для уникнення термінологічної плутанини та аналогічних описаним нами вище помилок у відповідних класифікаціях до слідчих (розшукових) та негласних слідчих (розшукових) дій доцільно застосувати термін «засоби з'ясування достовірності доказів», у тому числі й тих, що містяться в показаннях свідків, а до прийомів проведення процесуальних дій, які спрямовані на перевірку на предмет достовірності зібраних під час них доказів, — способи з'ясування достовірності доказів. Такий підхід відповідає загальноновизнаному визначенню слідчих (розшукових) та негласних слідчих (розшукових) дій як засобів доказування у кримінальному провадженні та сприятиме інтеграції досягнень теорії кримінального процесу та криміналістики в плані вироблення внутрішньо узгоджених за термінологією комплексних наукових рекомендацій щодо застосування тактичних прийомів як способів проведення слідчих (розшукових) та негласних слідчих (розшукових) дій для з'ясування достовірності показань свідків.

Оцінка доказів умовно визначається як останній елемент процесу доказування, під час якого суб'єктом доказування здійснюється верифікація одержаних під час проведення процесуальних дій даних про обставини, які підлягають доказуванню, як належних, допустимих, достовірних доказів, а їх сукупність як достатню для прийняття відповідного процесуального рішення. Оцінка доказів здійснюється протягом усього доказування у кримінальному провадженні, постійно супроводжує дії зі збирання та перевірки доказів і достовірність доказу як його властивість виступає обов'язковим компонентом розумової та практичної діяльності суб'єкта доказування відповідно до нормативних приписів ч. 1 ст. 94 КПК України. Вона визначає основні напрямки, за якими треба шукати нові докази [11, с. 117; 12, с. 439; 13, с. 51–52]. Основними засобами оцінки доказів, у тому числі й у контексті з'ясування достовірності показань свідка, є логічні операції з аналізу змісту, значення одержаних даних, для встановлення обставин, які підлягають доказуванню у кримінальному провадженні, дотримання вимог кримінального процесуального закону при їх одержанні, порівняння між собою даних одержаних з одного й того ж дже-

рела на предмет наявності чи відсутності внутрішніх протиріч між такими даними, а також порівняння їх з даними про ті ж самі обставини, які підлягають доказуванню, одержаними з іншого джерела доказів, на предмет наявності зовнішніх протиріч між доказами, синтезу одержаних даних у рамках одного джерела доказів, та доказів з різних джерел у систему фактичних даних про предмет доказування у кримінальному провадженні, яка враховує виявлені протиріччя, порушення вимог закону при їх одержанні та прогалини щодо предмета доказування і, виходячи з цього, формується судження щодо відповідності чи невідповідності окремих доказів дійсності з використанням методів індукції та дедукції, а у підсумку на підставі визначення їх як належні, допустимі, достовірні та у своїй сукупності достатні докази забезпечується прийняття процесуальних рішень у кримінальному провадженні.

Таким чином, слід розрізнити між собою забезпечення достовірності показань свідка та її з'ясування. Перше полягає у створенні через нормативні приписи у кримінальному процесуальному законодавстві умов для вільного прийняття рішення про давання свідком правдивих показань та їх об'єктивної перевірки та оцінки. А друге — у встановленні відповідності показань свідка реальним обставинам кримінального правопорушення шляхом застосування під час доказування сторонами кримінального провадження, судом процесуальних дій пошуково-пізнавального характеру, спрямованих на їх перевірку, та оцінки показань свідка в сукупності з іншими доказами відповідно до вимог, передбачених кримінальним процесуальним законодавством.

Для уникнення виявленої нами термінологічної плутанини та помилок у відповідних класифікаціях до слідчих (розшукових) та негласних слідчих (розшукових) дій доцільно застосовувати термін засоби з'ясування достовірності доказів, зокрема й тих, що містяться в показаннях свідків, а до тактичних прийомів проведення процесуальних дій (допиту, одночасного допиту двох чи більше раніше допитаних осіб, слідчого експерименту, впізнання тощо), які спрямовані на перевірку на предмет достовірності зібраних під час них доказів, — способи з'ясування достовірності доказів.

До засобів з'ясування достовірності показань свідка належать слідчі (розшукові), негласні слідчі (розшукові) та інші процесуальні дії, здійсненням яких перевіряються дані, одержані під час допиту свідка, а також логічні операції з аналізу, порівняння, синтезу, індукції та дедукції, які використовуються під час оцінки доказів для визначення у формі судження відповідності чи невідповідності події кримінального правопорушення фактичних даних, які одержані під час допиту свідка, та напрямів їх перевірки здійсненням процесуальних дій пошуково-пізнавального характеру.

Список використаних джерел

1. Гришина Е. П. Достоверность доказательств и способы ее обеспечения в уголовном процессе : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.09. М., 1996. 213 л.
2. Сильнов М. А. Допрос как средство процессуального доказывания на предварительном следствии : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.09. М., 1997. 195 л.
3. Великий тлумачний словник української мови (з додат. і доповн.) / укл. і голов. ред. В. Т. Бусел. К.; Ірпінь : Перун, 2005. 1728 с.
4. Коновалова В. Е. Допрос: тактика и психология. Х. : Консум, 1999. 157 с.
5. Острійчук О. П. Показання як процесуальне джерело доказів у кримінальному провадженні : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.09. К., 2016. 243 арк.
6. Качевский А. О вызове и допросе свидетеля на предварительном следствии. М. : Типография Кактов и Ко, 1869. 34 с.
7. Удалова Л. Д. Теорія та практика отримання вербальної інформації у кримінальному процесі України. К., 2005. 324 с.
8. Лукашевич В. Г. Основы теории профессионального общения следователя : автореф. дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.09. К., 1993. 44 с.
9. Васильев А. Н. Следственная тактика. М. : Юридическая литература, 1976. 200 с.
10. Давидова Д. В. Джерела доказів у кримінальному процесі України : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.09. Кривий Ріг, 2015. 225 арк.
11. Михеенко М. М. Проблеми розвитку кримінального процесу в Україні: Вибрані твори. К. : Юрінком Інтер, 1999. 240 с.
12. Теория доказательств в советском уголовном процессе / отв. ред. Н. В. Жогин. 2-е изд. М. : Юридическая литература, 1973. 736 с.
13. Сівочек С. М. Оцінка джерел доказів у кримінальному процесі : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.09. К., 2003. 213 арк.

*Рекомендовано до друку кафедрою кримінального процесу
факультету № 1 Інституту з підготовки фахівців
для підрозділів Національної поліції
Львівського державного університету внутрішніх справ
(протокол № 5 від 22 грудня 2017 року)*

Надійшла до редакції 08.01.2018

Лозинская Ю. И. Средства выяснения достоверности показаний свидетеля в уголовном производстве

На основе анализа научных работ в теории уголовного процесса и криминалистики по вопросам достоверности доказательств, действующего уголовного процессуального законодательства и практики его применения дано определение выяснения достоверности показаний свидетеля в уголовном производстве и выделены разновидности средств выяснения достоверности показаний свидетеля. Под выяснением достоверности показаний свидетеля предложено понимать установление соответствия показаний свидетеля реальным обстоятельствам уголовного правонарушения путем осуществления сторонами уголовного производства, судом в ходе доказывания процессуальных действий поисково-познавательного характера, направленных на их проверку, и оценки показаний свидетеля в совокупности с другими доказательствами в соответствии с требованиями, предусмотренными уголовным процессуальным законодательством. Первую группу средств выяснения достоверности показаний свидетеля составляют следственные (розыскные), негласные следственные (розыскные) и другие процессуальные действия, осуществлением которых собираются новые доказательства для проверки данных, полученных во время допроса свидетеля, а вторую — логические операции оценки доказательств, полученных из показаний свидетеля, на предмет их достоверности. Предложено различать между собой обеспечение достоверности показаний свидетеля и ее выяснение. Первое заключается в создании через нормативные предписания в уголовном процессуальном законодательстве условий для свободного принятия решения о даче свидетелем правдивых показаний и их объективной проверки и оценки. А второе — в установлении соответствия показаний свидетеля реальным обстоятельствам уголовного правонарушения путем применения в доказывании сторонами уголовного производства, судом процессуальных действий поисково-познавательного характера, направленных на их проверку, и оценки показаний свидетеля в совокупности с другими доказательствами в соответствии с требованиями, предусмотренными уголовным процессуальным законодательством. Во избежание обнаруженной автором терминологической путаницы и ошибок в соответствующих классификациях к следственным (розыскным) и негласным следственным (розыскным) действиям предложено применять термин «средства выяснения достоверности доказательств», в том числе содержащихся в показаниях свидетелей, а в тактических приемах проведения процессуальных действий (допроса, одновременного допроса двух или более ранее допрошенных лиц, следственного эксперимента, опознания и т.д.), которые направлены на проверку на предмет достоверности собранных во время них доказательств, — способы выяснения достоверности доказательств.

Ключевые слова: доказывание; достоверность доказательств; показания свидетеля; достоверность показаний свидетеля; установление достоверности показаний свидетеля.

Lozynska, Yu. I. Means of Determining the Veracity of Witness Testimony in a Criminal Proceeding

In the article, based on the analysis of the scientific heritage of the theory of criminal process and criminalistics on the reliability of evidence, the existing criminal procedure law and practice of its application, the definition of the reliability of the witness's testimony in the criminal proceedings is given and a variety of means of ascertaining the reliability of the testimony of a witness is identified. In the clarification of the reliability of the testimony of the witness it is proposed to understand the establishment of conformity of witness testimony to the actual circumstances of a criminal offense by applying by the parties of the criminal proceedings and by the court in the course of proving the procedural actions of search and cognitive character, aimed at their verification, and the assessment of the witness testimony in conjunction with other evidence in accordance with the requirements, provided for by the criminal procedural law. The first group of means to ascertain the credibility of the testimony is investigative (search), secret investigative (search) and other procedural actions, the implementation of which is gathering new evidence to verify the data obtained during the interrogation of the witness, and the second — the logical operations of assessing the evidence, obtained from the testimony of the witness, for their authenticity. It is suggested to distinguish between each other ensuring the reliability of the testimony of the witness and clarifying it. The first is to create, through regulatory enactments in the criminal procedural legislation, conditions for the free decision-making on giving by witness a truthful testimony and their objective verification and evaluation. And the second - in establishing the conformity of the witness's testimony with the real circumstances of the criminal offense by applying the criminal proceedings, by the court of procedural actions of the search and cognitive nature aimed at verifying them, and assessing the witness's testimony together with other evidence in accordance with the requirements provided for by the criminal procedural legislation. In order to avoid the terminological confusion discovered by the author and errors in the relevant classifications of investigation (search) and secret investigative (search) actions have suggested using the term means for ascertaining the reliability of evidence, including those contained in the testimony of witnesses, but in tactical methods of conducting procedural actions (interrogation, simultaneous interrogation of two or more previously questioned persons, an investigative experiment, identification, etc.), which are aimed at checking for reliability with abusive during their evidence – the means to determine the reliability of the evidence.

Keywords: *evidence, the credibility of the evidence, testimony of the witness, the credibility of the testimony of the witness, establishing the credibility of the testimony of the witness.*

